

אל עריאיב הזרעטיב

תביעות הבודאים למקראין בנגב – בר קרס תיק הדגל

אב התשע"ה | יולי 2015

תוכן

1.....	הקדמה
3	רקע ההיסטורי: רישום והסדרת המקרקעין בנגב
5	אל-עראקיב בחזית הנראטיב
7	חמצית טענות הבודאים בפרשת אל-עראקיב
8	נקודות המוצא ההיסטוריות: האם התקיים אל-עראקיב ב'ספר ההיסטורי'?
10.....	טענת הבעלות המשפטית: אוטונומיה משפטית בתקופת השלטון העות'מאני
11	אוטונומיה משפטית בתקופת השלטון הבריטי
13	טענת הדיקה לקרקע: נרכשו זכויות בקרקע בהתאם לחוק העות'מני
15	התובעים עיבדו את הקרקע במשך דורות רבים
טענות הומניות-מוסריות	
16	זכויות מכוח דין היושר
17	זכויות מכוח הדין הבינלאומי על 'זכויות ילדים'
18	זכויות מכוח חוקי היסוד
19.....	סוף דבר

בהתוצאות:

תנוועת רגבים

הפועלת למניעת השתלטות לא חוקית על אדמות מדינה
ולשמירה על בלוי ניהול תקין בכל הנוגע למדייניות הקרקע של מדינת ישראל.

אל-עראקיב והנראטיב

כרך קרס TICK הדגל של תביעות הבודאים לקרקעין בנגב

מחקר ונתחנים:

עו"ד בועז ארזי – המחלקה המשפטית, 'רגבים'.
עמייחי יוגב – רכז מחוז דרום, 'רגבים'.

בתיבעה ועריכה:

אברהם בנימין – מחלקת מידע ופרסומים, 'רגבים'

תמונהות ועזרים:

תצלומי אויר ותמונהות אל-עראקיב – יחידת המיפוי, 'רגבים'. תצלומי ארכון עות'מניים ובריטיים – אוסף מת'סון,
ספריית הקונגרס. בית המשפט העליון – ויקיפדיה. סמלילים – flaticon.com –

הקדמה

ביום 14 במאי, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק הדין בערעור אדרחי ע"א 4220/12. הлик משפטיה זה עסק בתביעתם של משפחת עוקבי, בני השבט הבדואי אל-טורי, לזכויות בקרקע המצויה בצפון הנגב. בפסק דין מפורט ומנווק נדחו בכלל טענות הבודאים תוך שבית המשפט מנתה אחת לאחת את כל טענותיהם ודוחה כל טענה לגופה.

לכורה מדובר בפסק דין טבני המברר את קיומן או שלילתן של זכויות בקרקען, אולם, ההיברות עם המעטפת הסובבת את ההליך המשפטי, יחד עם בחינת היקף של הטענות ואופיין מעלה כי לפנינו פסיקה משמעותית ביותר הנוגעת לשימוש במושג ה"נראטיב" בתוך העולם המשפטי.

מושג ה'נראטיב' ('ספר'), הוא השם שניתן בעולם ההגדרות הפוסט מודרני לפרשנות הסובייקטיבית הניתנת על ידי היחיד, או הקבוצה, לארוועים המתרחשים במציאות. שימושו של מושג זה הוא שאינואמת ייחידה כי אם מספר אמיתות הנובעות מהתפישות שונות של המציאות.

טענת הבעלות על מאות אלפי דונמים של אדמות מדינה בנגב, מצידם של האזרחים הבודאים, מלאה את השיח הציבורי בישראל בבר מספר עשרים. כפי שקרה בקרים רבים הציבור מולעת משקרים, פרשנויות ומשמעות ולא מביר את העובדות לאשורן.

משמעות פסק הדין אינו רק בדוחית עתירתה של משפחה אחת בלבד, לאחר והסוגיות שהולו בו, שזרות בנרטיב הבדואי ונוגעות לאלפי התביעות חסרות הבסיס שהוגשו במרחב. באמצעות מקרה זה, ביקשו ארגוני השמאל להציגaben בוחן וליצור תקדים משפטי מסוכן, שיקעקע את בעולתה ומשילותה של מדינת ישראל באיזור הנגב.

המסמן שבידיכם סוקר בקצרה את הסוגיות שנידונו בפני בית המשפט ומפרט את עיקרי פסק הדין היסודי שניתץ בשיטתיות את שלל המיתוסים. הוא מוגש בשירות לציבור כדי לפגג את ענן חולות המדבר שדרו ארגוני השמאל בעיניו הציבור בישראל, במשך שנים בה ארכות!¹

¹ עוד על סוגיות הנראטיב הבדואי בשיח הישראלי, ראה בהרחבה: "מעשה בחמשה בלונגים", **הבודאים בנגב – הסיפור האמיתי**, בהוצאת תנועת רגבים, נובמבר 2013.

רקע ההיסטורי: רישום והסדרת המקרקעין בנגב

בהתאם למכובל במשפט הבינלאומי, לאחר חילופי שלטון על איזור גיאוגרפי (כגון לאחר מלחמה או הסכם מדיני), יש לשמור את זכויות הקניין בתחום המקרקעין כפי שהיא בעת השלטון הקודם. לפיכך אדמות שנרכשו בחוק והיו בבעלות פרטית יישארו ברשות בעלייהן, ואילו אדמות המדינה של השלטון הקודם 'עוברות בירושה' לישות המדינה הנוכחית.

בהתאם למכובל, הבירחון המקרקעין הישראלי ברישומי המקרקעין שקדמו להקמת המדינה: אדמות שהוגדרו כ'אדמות מדינה' בתקופה העות'מאנית הפכו להיות אדמות מדינה בתקופה המנדט הבריטי, ואלה הפכו לאדמות המדינה של מדינת ישראל. החקיקה הישראלית מסוגת את הקרקעות המדינה במספר סוגים, כאשר הבחנה הבסיסית היא בין מקרקעין בבעלות פרטית (6.6 אחוז משטח המדינה – 3.3% בעלות יהודית ו-3.3% בעלות ערבית) לבין אדמות המדינה – מקרקעין בבעלות ציבורית (כ-93%).

בשנות ה-50 של המאה הקודמת, חוקקה הבנטה את חוק רכישת המקרקעין, חוק הח"ט, באמצעותה הפעילה מדינת ישראל מאות אלפי דונמים של קרקעות שוממות ברוחבי הנגב, ורשמה אותן על שמה כ'אדמות מדינה'.

שוחים נרחבים נוספים של אדמות מדינה בנגב, אמנים **הוחזקו** בפועל על ידה במשך עשרות שנים – ועל חלקן הוקמו במהלך השנים ערים ויישובים – אך הן לא נרשמו באופן מסודר על שמה של מדינת ישראל במרשם המקרקעין.

לכן, בשנות ה-50 של המאה הקודמת, ביקשה המדינה לקדם את הליך רישום קרקעות אלו על שמה, ועודדה תושבים בדואים להגשים בbatis המשפט תביעות בעלות על קרקעות שלדבירותם שיוכחות להם, ולטענתם הן נלקחו או הופקו מהם בשנות החמשים המוקדמות. בירור הבעלות מתבצע בהליך משפטי טהור בפני 'פקיד ההסדר במקרקעין' השווה במעמדו לשופט בבית משפט שלום, שעל החלטתו ניתן לערער בפני בית המשפט המחווז, ולאחר מכן בבית המשפט העליון.

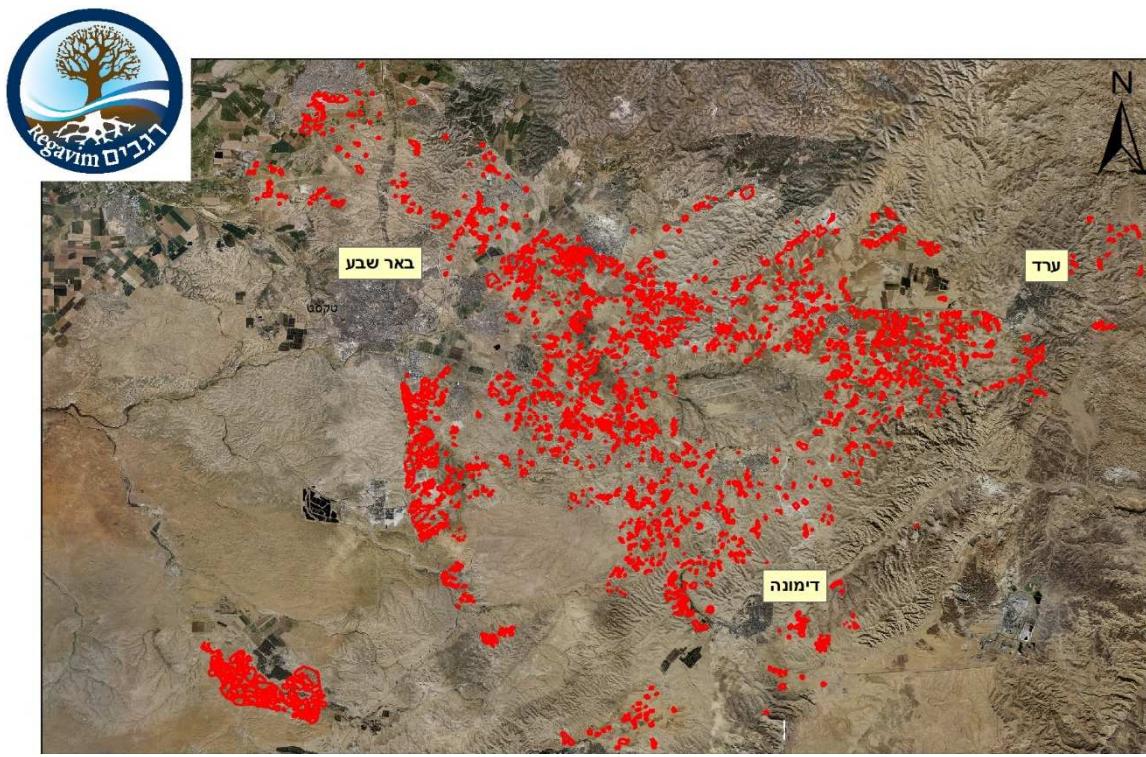
היקף הקרקעות שתבעו אזרחים בדואים ביותר מ-3000 תביעות שונות, עמד על כ-800 אלף דונמים. מתוך כלל האוכלוסייה הבדואית, רק 12% מוגדרים בתביעי בעלות על קרקעות שונות.

למעשה, כל תביעות הבעלות שהתרבו בbatis המשפט משנהות ה- 50 ועד היום, בין אם ביוזמת הבדואים ובין אם במסגרת תביעה נגדית שהגישה מדינת ישראל בעשור האחרון, נדחו על הסף. מדינת ישראל הצהירה לאורך השנים, כי בהתאם לחוק ועל פי כל רישומיה, היא הבעלים של קרקעות אלו (בל עוד לא הובחה בעלות פרטית בהן), וכי היא נבונה להתמודד על כך בבית המשפט.

בהתבסס על צלומי אויר ישנים, סקרי קרקע ותעודות רשמיות מהתקופה העות'מנית והמנטורית, הוביכה מדינת ישראל כי מעולם לא התקיימו יישובים בדואים בעלי ריקע היסטורי. למורת קיומן של ראיות מוצקות שללו זאת מכל וכל, הבדואים וארגוני השמאל הרחיבו את היריעה ודרשו להזכיר

בר קרס תיק הדגל של תביעות הבודאים למקראean בנגב [4]

בעשרות בפרים בלתי חוקיים שנבנו בעשרות השנים האחרונות, כ"בפרים היסטוריים". מושבות דרישת הבודאים להכירה בכפריהם, היא הכרה ברצף התישבות אחד גדול שמכסה את כל צפון הנגב.

עם זאת, ולפנים משורת הדין, נקעה מדינית ישראל לאורך השנים בקו נדיב, והזיהה לתובעי הבעלות פשרות מרוחיקות לבת הבעיות פיזיicas בספי גובה וקיבלה קרקען חלופיות, אף מבלי שטועני הבעלות יוכיבו את זכאותם.

אל-עראקיב בחזית הנראטיב

בשנים האחרונות חותרים ארגוני שמאל המומוננים בנדיבות על ידי ממשלות דורות, ליטול את סוגיות בירור הדיבויות במרקען, הנוגעת כאמור רק למייעוט האוכלוסייה הבודאית, ולהפכה לסלע מחלוקת מהותי הנושא אופי לאומני. במקרה שהטוגיה תידון ותטופל בשאלת משפטית קלאסית ואוניברסלית, בוחר השמאלי הרדיקלי להציגו בישראל וברחבי העולם בהיבט נוסף של הסבסוך היהודי-ערבי, תוך השחרת פניה של מדינת ישראל בגין קולונייאליסטי ומナル.

נדמה שתביעה הבעלות המפורסמת ביותר, מתיחסת ל'אל-עראקיב' – כפר בדואי לא חוקי שהוקם בסביבות 1999 על אדמות מדינה ב-10 ק"מ מצפון לבאר שבע. אנשי משפחחת אל-עוקבי משבט א-טוררי המתגוררת בעירה רהט, פלשו לאדמות המדינה והחלו לעבדה ולהקيم במקום מבנים שונים, בטענה כי אדמות אלו היו שייכות למשפחתם במשך דורות רבים. לעומתם, הם פנו מהאזרור לאחר מלחמת השחרור על ידי צה"ל, תוך הבטחה שהפינוי הוא זמני בלבד.

במאבק מתוקשר, אלים וקולני אותו ייצאו ארגוני השמאלי לתקורת הבינלאומית, פלשו המשפחות הבודאיות למקום קרוב ל-80 פעמים, ובכך הפך אל-עראקיב לмотג המסלל את מאבקם העיקש "וההראוי" של הבודאים להיזכר בכל מחיר לאדמה שעליה הם יושבים מאות שנים, בביבול.

למעשה, שלל טענות בני משפחחת עוקבי בפרשיות אל-עראקיב יצרו, יחדיו, תיאור של הנראטיב הבודאי בדבר זכויות עתיקות במרקען במרחב הנגב. בלומר – על פי תפיסתם של הבודאים, המציאות בה הם חיו בנגב, במהלך שנים שקדמו להקמת מדינת ישראל ולאחר הקמתה, הנקנה להם זכויות של בעליות באדמות.

בשלחי 2006 פנו נציגי משפחחת אל-עוקבי לבית המשפט המחוזי בבאר שבע (ת"א 6/161), בדרישה לרשום על שםם ב-10,000 דונמים של קרקע, בטענה כי על חלקות אלו התקיים בפרק היסטורי בשם 'אל-עראקיב' מאז התקופה העות'מאנית, וכי משפחתם עבדה את האדמות שהיו בבעלותה, והעבירה אותן בירושה מדור לדור.

بعد מומחה מטעם התחביעה, עלה על דוכן העדים פעיל השמאלי הרדיקלי פרופסור אורן יפתחאל, מהמחלקה לגיאוגרפיה ופיתוח סביבתי מאוניברסיטת בן גוריון. יפתחאל חיבר שני "חותות דעת מומחה", שдинן בעדות בשבועה לפני בית המשפט. חוות הדעת קבעו באמצעות שורה ארוכה של ראיות לבוארה, כי אדמות אלו אכן היו בבעלותה של משפחחת אל-עוקבי במשך שנות דור קודם הקמת מדינת ישראל.

בשנת 2012 דחתה השופטת שרה דברת את הטענה של משפחחת אל-עוקבי, וקיבלה במלואה את עמדת המדינה, תוך שהיא מפרקת אחת לאחת את טענות התחביעה. משפחחת אל-עוקבי מיהרה לערער בבית המשפט העליון כנגד פסק הדין השיטתי והمفורט.

בך קרס תיק הדגל של תביעות הבדיקה למרקען בנגב [6]

במאי 2015 דחה הרכב השופטים בהשתתפות אליקים רובינשטיין, סלים ג'ובראן ואסתר חיות את העreau. השופטים לא חסכו במילוט הביקורת על טיבן ואמינותן של הריאות בביבול שהציג יפתחאל, והציגו עירום ועריה את "חוות דעת המומחה" שהגיש.

גם בית המשפט המחוזי, אליו הובאו טענות הבדיקה בתחילה, וגם בית המשפט העליון, אליו פנו הבדיקהם בהליך העreau, הגיעו לשתי קביעות משמעותיות: הקביעה האחת, עובדתית, היא שלילת חלק ניכר מטענות הבדיקה וערעור בסיס הנראטיב הבדיקה עצמו. הקביעה השנייה, משפטית במהותה, היא כי לנראטיב לבדו, גם אם היה מגובה בעבודות ההיסטוריות, אין את הזכות להקנות לבדיקה מעמד משפטי מוכך בקריע ובי זכויות אלו נקבעות אך ורק בטענות משפטיות שמקורן בחוק.

בית המשפט העליון אף הוסיף וקבע כי פרשנות של חוקי היסוד, מרוחיבה בכל שתהיה, גם היא, אין בכוחה להקנות, יש מאין, זכויות במרקען.

אל עركיב, 2010

חמציה טענות הבודאים בפרשת אל-עראקיב

תביעה הקראקע בפרשת אל-עראקיב, ביקשה להסתמך על שני רגלים, ובכללها טענות משפטיות מחד, וטענות מוסריות והומניות מאידך.

בריגל המשפטי של התביעה ניסתה לקבוע באמצעות טענה מרכזית וטענות חילופיות, בדילול:

בפר ההיסטורי: 'אל-עראקיב' התקיים ככפר בדואי עתיק יומין, החל מהתקופה העות'מנית ועד לראשית שנות ה-50.

טענה מרכזית: אדמות אל-עראקיב היו בבעלות פרטית. השבטים הבודאים היו בעלייה של אדמות הנגב והסתמכו על 'חוק מקרען' מסורתית, תוך שהם נהנים מאוטונומיה משפטית, אותה ביבדו השלטון העות'מני, ממשלה המנדט הבריטי והארגוני הציוניים שרכשו קראקע מהבודאים.

טענה חילופית 1: אדמות אלו היו אדמות ציבוריות (סוג 'miriy') בהן רכשה משפחת אל-עוקבי זכויות בעלות בהתאם להוראות חוק המקרען העות'מני (בו הכירו השלטון הבריטי ומדינת ישראל).

טענה חילופית 2: אדמות אלו היו אדמות שוממות ומתחות (סוג 'mawat') שעובדו על ידי משפחת אל-עוקבי במשך דורות רבים, ולפיכך רכשו בהן זכויות בעלות בהתאם לסעיף אחר בחוק המקרען העות'מני.

בריגל השנייה של התביעה, ביקשה להסתמך על שלל טענות הנושאות משמעות הומנית ומוסרית:

מכח דיני היושר: גם ללא הצגת הוכחות משפטיות תקפות, יש לבדוק את התביעה מכח 'דיני היושר' – שתוקנו על ידי השלטון הבריטי ונועדו לשימוש במקרים בהם אין הוראה חוקית ברורה, כדי להגשים את 'روح החוק'.

מכח זכויות היחידות: הבודאים בנגב נחשבו ל'עם יליד' בדומה לאינדיאנים ולאבורג'ינים. למרות שלא הצליחו להוכיח את בעלותם באופן חוקי, יש לקבל את התביעה, מכח הדין הבינלאומי בגין בוגר זכויות העמים המקוריים.

מכח חוקי היסוד: יש לקבל את התביעה מכח חוק יסוד: בבוד האדם וחירותו, ובהתאם לערכי השמירה על זכויות האדם, ושמירה על חייו, בבודו ורכשו על פि עקרונות חוקתיים של שוויון והגנה.

בעמודים הבאים נפרט בהרחבה את הטענות שהובאו לעיל בקצרה, ואת תשובה בית המשפט העליון לכל אחת מהן.

האם התקיימ אל עראקיב בכרם ההיסטורי?

בשנים האחרונות צפה ועולה שוב ושוב טענת הבודדים וארגוני שמאל קיצוני, כי רוב הכפרים הבודדים הינם כפרים "היסטוריים", כלומר בהם ישבו הבודדים במשך דורות רבים, קודם להקמת מדינת ישראל.

במקרה דנן למשל, נטען בראייה לקיום ההיסטורי, כי בית הקברות של עראקיב הינו עתיק יומין, אולם צלומי האויר משנים עברו הוכיחו כי המזיאות שונה בתכלית: בתצלום משנת 1965 ניתן לראות להבחין בשלביו הראשונים של אתר קבורה בלב המדבר, אולם בתצלום משנת 1956 בית הקברות כלל לא היה קיים, וכן במונה גם בצלום האויר משנת 1945 – שלוש שנים לפני הקמת מדינת ישראל. הגדייל לתאר פרופסור יפתחאל, העד המומחה מטעם התביעה, וסיפר על בית ספר יסודי שפעל בכרם אל-עראקיב בתחילת שנות ה-50.

מה טען הנראטיב הבדואי?

"בשני האזוריים הללו, ובתוכם החלוקות הנתבעות, התקיימו חקלאות והתיישבות ערבית-בדואית במשך דורות לפני מנדט הבריטי וקום מדינת ישראל... בהתבסס על מומחיותי בנושאי המערבות החקלאיות והיישובית של ארץ ישראל/פלשתין, אตอน אני חוקר כ- 20 שנה, הגעתו למסקנה שהקרקעות בחלקות הנידונות היו מוכרות עד כום מדינת ישראל (ואף במקרה של עראקיב עד 1951) ברכוש משפחתי אל-עוקבי... הנימוק הראשון לתמיכה בתביעת הבעלות של משפחת אל-עוקבי, היא הצטברות הריאות לקיום קהילת שבט אל-עוקבי (אשר נקראו גם 'בני עוקבה' במסמכים שונים) במקום, במשך דורות רבים באיזור עראקיב בו שכנו החקלאות הנתבעות, תוך שהם מorrisים את הקרקע מדור לדור, מעבדים את שדותיהם, ומקיים יישובים באזורי" (יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 5).

ומה קבוע בית המשפט העליון?

"הgam שמן הריאות שצינו עולה כי בתקופות מסוימות נהג השבט לנדוד באזורי החלוקות, אין די בכך על מנת לבסס את טענתו כי היה במקום ישב בודאי קודם שבו ישב השבט דרך קבוע, גם בתקופות שחלק מן השבט נמדד למיקומות אחרים. בגיןוד לנגע על ידי המערערים, לא נמצא בחלקות ריאות פיזיות המעידות על קיומו של יישוב בודאי קודם באותו מקום. המסמכים והתעודות ההיסטוריות עליהם מבקש פרופ' יפתחאל לסמן את חוות דעתו אשר לקיומו של יישוב בודאי קודם בתחום החלוקות, אף הם אינם מבטאים מסקנה זו... גם אם אנית לשובת המערערים כי מדובר במסמכים אוטנטיים אשר תוכנם הוא בנטען, אין באיזה מן המסמכים הללו כדי לבסס את דבר קיומו של יישוב בודאי קבוע בשטח החלוקות" (עמוד 39).

"עוד יש לציין, כי בגיןוד לטענתו של פרופ' יפתחאל לפיה היה קיים בחלקות עראקיב מבנה בית ספר בו למדו ילדי השבט. מעודיעותיהם של זקני השבט עולה כי לא היה בית ספר בחלקות אלה... העדים מוחמד אלגרנאוי ויונס סאלם מוחמד אלעוקבי העידו כי ילדי השבט ביל למדדו באזורי עראקיב אלא בכפרים שכנים" (עמוד 41).

אוטונומיה משפטית בתקופה שלטון העות'מאני

לטענת התובעים, ברוחבי הנגב התקיימה במשך מאות שנים מערכת מקרקעין בדווית-פנימית, שהתבססה על הסכמי קניה ומכירה, בין השבטים הבדואים השונים, בעיקר באופן מילולי ולא תיעוד ממושך. לטענתם, גם האימפריה העות'מנית ולאחראית גם שלטונו המנדט הבריטי, הסתמכו על מערך המקרקעין הבדוי והכiero בבעלותן של משפחות בדואות על מאות אלפי דונמים של אדמות מדובר שוממות. בפועל, השלטון העות'מני אכן התקשה לשולט בנגב הפרוע, ולבן במרקם נדירים כמו בהקמת העיר באר שבע, העדייף לשלם בסף לבדואים בעד האדמות שנעודו להרחבת העיר, כדי לא להסתבר במאקים בלתי נגמרים, ממש באותו היום...

באר שבע, התקופה העות'מאנית, ראשית המאה הקודמת

מה טען הנראשיב הבדואי?

"בכל הידוע, המשטר העות'מאני לא התעורר במערכת המקרקעין שהיא נהוגה בנגב, והוא המשיבה להתנהל באופן בדוי מסורתי ובחסות הריבון. זהוי נקודה חשובה: העות'מאנים, ולאחריהם גם הבריטים, קייבלו את המערכת המקרקעית הבדואית, סמכו על רישומי העברת המקרקעין הפנימיים (המעוגנים בהסכם הסנד) כאסמכתא לבועלות, אותה ניתן לתרגם לסוג 'MRI' לפי החוק העות'מאני, ביוון שנגעה לקרקעות בפריות למגורים וליבוד. עדות ברורה לכך של שלטונות היה רכישת הקרקעות לבניית העיר באר שבע משפטו המוחמאדין ב-1891 על ידי השלטונות העות'מאנים... אם קרקעות האזרור היו 'מתות' כפי שטענת המדינה, לא היה צריך לרכוש אותן גם בתקופה העות'מאנית, אך העות'מאנים התייחסו אליהן בקנין בקבינין של המשפחות הבדואיות, ורכשו אותן בדעת ובדין בעת שהם עצם ביקשו לבנות עליין יישוב, או העניקו בעניינים קושaan בעת אחרים רכשו אותן" (יפתחאל, חוות דעת 1, עמודים 7-6).

ומה קבע בית המשפט העליון?

יש לדוחות את טענת המערערים בדבר קיומה של אוטונומיה בדואות בשטחי הנגב קודם הקמת המדינה. מן המקורות שאליויהם הפנו המערערים עולה כי בתקופה העות'מאנית ראה השלטון העות'מני בנגב שטח הנטוון לריבונתו ופעל במטרה להטיל את מרותו על האוכלוסייה הבדואית המתגוררת בו. המערערים מבקשים להיבנות מהחולשה השולנית שאפיינה את התקופה העות'מאנית בכל הנוגע לשטחי הנגב ולפרשה ממתן אוטונומיה לשבטים הבדואים שחיו באותו אזור. ואולם, גם אם המקורות שאליויהם הפנו המערערים יש בהם כדי ללמד על קושי לשולט בטריטוריה זו, אין להסיק מכך על מתן האוטונומיה הנטענת אלא ראיות מפורשות המעידות על כך ועל הענקת זכויות קניין בשטחי הנגב בהתאם לדין הבדואי המסורתית, בפרטן. ראיות אלה לא הוצגו על ידי המערערים... חלק מהטענות המערערים מסתמכים המערערים מצינים באופן מפורש כי השלטון העות'מני לא הכיר בבעלות הבדואית על קרקעות הנגב (עמוד 22-23).

אוטונומיה משפטית בתקופת שלטון הבריטי

הטינה בדבר קיומה של אוטונומיה בדווית משפטית, בבירול, נמשכה גם לימי שלטון המנדט הבריטי, שאף הוא התמודד עם הקשי שליטה למרחבי הנגב המדברי והבלתי נגיש. התובעים גייסו לטובתם את המדיינאי הדגול, ווינסטון צ'רצ'יל, ושמו בפיו הצהרה בזאת לפיה הבריטים ב-1921 כי "מערכת הבעלות באזרע באר שבע בפי שנקבעה על ידי החוק המסורתי, מוכרת על ידי הממשלה הבריטי". בפועל, צ'רצ'יל הסתפק בהצהרה פוליטית צנואה ומעורפלת, לפיה "הבריטים לא יפגעו בזכויותיהם ובמנגיהם המיוחדים (Special Rights and Customs) של הבדואים". בrama המעשית, השלטון הבריטי הקים בתי דין בדווים שנעודו ליישוב סבוכים פנימיים בכפוף לאישור השלטונות, אך שלל מהם במפורש את הסמכות להחליט ולהבריע בדייני קניין.

שוטרים בריטיים במאהל בדואי סמוך לבאר שבע, 1930.

מה טען הנראטיב הבדואי?

"יותר מאוחר גם הבריטים, אשר חורקו את פקודת קרקעם המואת ב-1921, נתנו אף הם גושפנקא לתפקידו של המערבת, החקלאות והיישובית הבדואית, בפי שעולה למשל מדבורי של ווינסטון צ'רצ'יל, שהוא אחד המדבירים לענייני הקולוניות, בפגישה עם הנציב העליון הרברט סמוֹאל ב-1923: "מערכת הבעלות באזרע באר שבע [הכוונה לאזרע באר שבע] בפי שנקבעה על ידי החוק המסורתי, מוכרת על ידי הממשלה הבריטי". (ויתחאל, חוות דעת 1, עמוד 7)

מהذا קבע בית המשפט העליון?

"העובדת שמשלת המנדט עשתה מאמצים לשולט באופן אפקטיבי בנגב ובשבטים הבדואים החיים בו מלמדת כי היא ראתה בנגב שיטה ריבוני שלה ולא שוחה שבו נתונה הש寥טה לבדואים במתכונת של אוטונומיה. לא ברור מה הייתה כוונתו של צ'רצ'יל באשר התחייב בפני ראשי השבטים הבדואים כי 'זכויותיהם ומנגיהם המיוחדים לא יפגעו'. מדובר באמירה כללית ועמומה והמערערים לא הציגו כל אסמכתא המבוססת את המשמעות מרוחיקת הלכת שהם מבקשים ליחס לה. על כן אין לקבל את עמדת המערערים לפיה מדובר בהצהרה המעניקה לבדואים אוטונומיה בשטחי הנגב, בפרט בהינתן דברי החקיקה המפורטים מן התקופה המנדטורית השוללים מסקנה זו... בתיק המשפט השבטיים שהקים השלטון המנדטורי נועדו ליישוב סבוכים פנימיים בין הבדואים לבין עצםם, בכלל שאותם סבוכים הועברו להברעתם באישור השלטונות, אך בתיק משפט אלה לא הוסכו להחליט ולהבריע בכל הנוגע לזכויות קניין באדמות הנגב, והתקנות מלמדות כי סמכות זו נשללה מהם באופן מפורש". (עמוד 25-26).

יהודים רבים מהבודאים קרכעוות בנגב

חולשת העות'מאנים והבריטים לשלווט ברחבי הנגב, ולמנוע השתלטות בדוית על קרקע, לא נעלמה מעיניהם של יהודים וארגוני ציוניים שעסוקו בגאולת קרקעם. מחותר ברירה, הם נאלצו לנוקט בדרך בה פועל השלטון התיורכי בעת שביקש להרחיב את העיר באר שבע, ובין שילמו לשכטים בדויתם עברו הקרכעות במתරה למנווע סבסוך עםם. בראה לביצוע התשלום, נרשמו עסקאות אלו במרשם העסקאות המנדטורי, אך השלטון הבריטי לא ראה בכך כל ראייה לדיכוי הבודאים בקרקע, אלא בתיעוד התשלום בלבד

מה טען הנראטיב הבודאי?

יש בידי עותק של הסכם תיווך מ-1934, חתום ומוביל בשלושה בולטים בריטיים של עשרים מיל, המעיד על בניית רכישת קרכעות של שני יהודים בשם יוסף יאיר וח'יימ אברהם, מיד' חמד אבו-עבדרה באזר שבן אל-שושה, אל-קרין ושבק – הנמצאים בקרבת אופקים של ימינו. הגושפנקא שנתנו השלטונות לרביבה, מעידה שגם הם ייבדו את הבעלות המסורתית של חזקיה הקודמים של הקרקע (יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 7).

מה קבע בית המשפט העליון?

העובדת שעסקאות לרכישת קרקע בנגב בין גופים ציוניים ובודאים נרשמו במרשם העסקאות המנדטורי אין ממשמעותה כי הבודאים הצלחו לרשום את קרכעות הנגב בבעלותם או כי שלטונות המנדט הביאו בדיכוי הבודאים בקרקעות אלו. הטעם לכך הוא כי לגבי מקרקעין בלתי מוסדרים – וזה היה במקרה (ובמידה רבה גם ביום) מעמדן של הקרכעות בנגב – מרשם המקרקעין בתקופת המנדט היה מוגש עסקאות בלבד אשר לא היווה ראייה לבעלות על הקרקע (עמוד 27).

נרכשו זכויות בקרקע בהתאם לחוק העות'מני

לצד הטענות על אוטונומיה משפטית בדווית, טענו התובעים טענה חילופית לפיה רכשה משפחתם זכויות בקרקע בהתאם לחוק המקרקעין העות'מני. על פי חוק זה, שבובד על ידי החוק המנדטורי והישראלי, כל האדמות שלא היו בקנין מלא בבעלות פרטיטית ("مولק") או בבעלות הקדש ("וואוקף"), הן אדמות מדינה. אדמות מדינה מתחולקות לשלווה סוגים:

"מירוי" – קרקע בבעלות המדינה, אשר היחיד יכול לרכוש בהן זכויות שימוש וחזקת, בבעוף להקצתה על ידי הריבון. **"מוואת"** – אדמות מדינה שומרמות הרוחקות מתחומי היישובים, שהחוק לא מאפשר ליחיד לרכוש בהן זכויות. **"מתרובכה"** – אדמות מדינה המיועדות לשימוש ציבור (כגון דרכיים). התובעים טענו כי אדמות אל עראקיב הן אדמות "מירוי", ולפיכך רכשו בהן זכויות מימין השלטון העות'מני.

אל עראקיב, 2010.

מה טען הנראטיב הבדואי?

"נמצאים בידי עותקים של קבלות 'מס מעשר' אותו שלימה המשפה לששלונות הבריטיים עבור הגידולים אותם גידלה בשטחי עראקיב... בשתי התעוזות מזכר סיווג הקרקע ב'אMRI' בנוסח הערבי-תורכי, ואילו בעברית כתוב 'אדמת' ממשלה' ובאנגלית 'state domain', המתייחסים לעובדה שקרקעות מירוי הكنו סוג של בעלות בחסות הממשלה הריבונית" (יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 13).

ומה קבע בית המשפט העליון?

"המעורערים לא הציגו בשום שלב קושאן על החלקות או רישום שלתן בקרקע מירוי בספרי האחזקה הישנים. לא זו בלבד שהמעורערים לא רכשו זכויות בחלקות בקרקע מירוי אלא כי לא הוצגה כלל וראייה אשר מכוחה ניתן לסוג את החלקות לבתילה בקרקע מירוי שהם רכשו בה זכויות. על המעורערים להראות כי החלקות הוקטו בזמן בלשו על ידי הששלונות לשימושו של מי ממוריהם או לאדם פרטיט אחר ממנה רכשו בהן את הזכויות. נטל זה לא הורם על ידי המעורערים משום שאין באיזו מן הריאות שהציגו כדי לבסס מצא בזה (עמוד 23)."

השלטון הישראלי הביר בקשר לבבעלויות החובעים

החוובעים הוסיף להתלוות בחוק המקרקען העות'מני, וצינו כי גם בתחילת שנות ה-50, הבירו השלטונות הישראליים בעלות שבט אל-עוקבי באדמות אל עראקיב. יפתחל הציג אישור כללית על תשלום מס קלאי משנת 1953, תוך ניסיון להציגו כראיה לעלות על המקרקען, תוך התעלמות מכך ששען במקביל כי השבט פונה מקרקעות אלו בשנת 1951. בית המשפט הטיל ספק באמינות יתר המסמכים שהגיש יפתחל באישוש לדבריו, וקבע כי לא ניתן ללמוד מהם דבר וחצי דבר, וכי אין בהם כל משקל ראוי.

מה טען הנראשיב הבודאי?

"קיים גם מסמכים ישראליים המעידים על בעלות שבט אל-עוקבי בקרקעות הנתבעות. בר' למשל מעידות קבלות הנמצאות בידיו על תשלום מס של שבט אל-עוקבי לממשלה ישראל עבר יבולי אל-עראקיב עד הפינוי הבלתי ב-1951. בחלק מהתעודות מצוין סיווג הקרקע כ-'MRI'. יתר על כן, ברשימות הנמצאות בידי מארכין זה", קיימים פירוט של בעלי הקרקעות בכלל איזורי הממשל הצבאי. בעמודים המוקדשים לאזור עראקיב מצוינות רשימות של משרות מעבדי קרקעות, ובעמדות בעלות רשום ליד רובם 'אל עוקבי' או 'עוקבה', באשר סוג הקרקע מסווג כ'مولק' – בעלות מלאה ופרטית" (יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 14).

ומה קבע בית המשפט העליון?

"מדובר במסמך שנערך בשנת 1953. המסמן אינו מפרט לאיזה שנים מתיחס התיעוד הכלול בו, אך בהינתן טענת המערערים לפיה בשנת 1951 הועברו בני שבט אל-עוקבי בכפיה על ידי הממשל הצבאי הישראלי לאזרו הסיג (מושל שאר-שבע, דימונה, ועוד), ברור כי אין מדובר בתיעוד המתיחס לשנה שבאה לאחר נערך המסמן. מכל מקום אין מדובר במסמך رسمي המתעד את זכויות הקניין בקרקעות הנגב, הוא אינו מתיחס לבעל פרטי והבעלויות המצויות בו היא לשפט בולו בלבד התיחסות לחלוקת ספציפיות באזרו עראקיב. המסמן מתיחס לקרקע מסווג مولק אך המערערים עצם טוענים לקרקע מיידי".

"נוכח סימני השאלה הרבים המתעוררים באשר לשני העמודים, נראה כי לא ניתן ללמוד מהם על הקצת החלקות שבמחלוקת לשימושה של משפחת המערערים או לשימושו של אדם פרט אחר בלבד. מסמך נוסף שצורף לחוזות דעתו הוא המסמן שצורף بنفسה... אין בו כדי ללמד דבר וחצי דבר ממה ש牒קס פרופ' יפתחל לקרוא בו. הדבר בצללים בלתי קרייא של טבלה ערוכה בכתב יד אשר לא ברור מי ערך אותה, מתי ולאיזה מטרה ולפייך אין לייחס משקל ראוי כלשהו למסמך זה". (עמוד 32-33).

התובעים עיבדו את החקיקע במשך דורות רבים

במקביל לטענת רכישת המקרקעין באדמות "miriy", טענו התובעים לחלופין, כי גם אם מדובר באדמות "מוואת", הם עיבדו את החקיקע ברכזיות במשך דורות רבים, באופן המקנה להם בעלות על החקיקע בהתאם לסעיף 30 בחוק העות'מאני, המאפשר את רכישת החקיקע מכח עיבודתו, אם ניתן אישור שלטוני לבך. אולם בשנת 1921 תיקן השלטון הבריטי את חוק המקרקעין באופן שמנע את האפשרות לרכוש בעלות פרטית באדמות מוואת. פקודה זו קבעה כי מי שהחיה קרייקע מוואת לא רשות השלטונו, לא רק שלא יוכל בה זכויות אלא ייחשב למיסיג גבול והוא צפוי לעונש.

התובעים הציגו תצלום אויר בו בודד משנת 1945 בו נראה מספר אוהלים וחלקות מעובדות. המדינה, מנגד, הציגה שלל ראיות (סקרי קרייקע, מפות היסטוריות ותעודות רשמיות שונות) כי מעולם לא התקיים בחלוקת ישוב קבוע בדואית, וכן על כך שהחלוקות לא עובדו בפרק הזמן הרלוונטי והקובע בין השנים 1858 בו חוקק חוק המקרקעין העות'מאני, ועד שנת 1921 בה נחקרה פקדת החקיקעות המנדטורית. בית המשפט קבע כי במקומות לא התקיים ישוב קבוע, ושב והטייל ספק באמינותו של גבר המשמכים שהציג יפתחאל בחומר דעתו. טענה נוספת בה ביקשו התובעים לקנות לעצם זכויות בקרייקע מכח נזודיהם הכלליים באיזור, נדחתה אף היא.

מה טען הנראטיב הבדואי?

מפה ששורטטה בידי מודד מוסמך ב-1926, מפרטת את גבולות החלקות ואת שמות הבעלים מהם נרכשו אדמות עבור קיבוץ משמר הנגב. הטבלה מצינית בעלי קרייקעות בגין אל-קריני, אנקיז, אבו-שיילה ומדאקיל, ומצביעת על מערכת מקרקעין מסורתית מסודרת ומתקדמת באיזור הגובל מיידית בא-עראקי... צילומי אויר מינואר 1945 מבססים במדויק את חמישה החלקות הנתבעות. מתוך עדותו של המפענח המקצועית שלמה בן-יוסף, ומניסיוני המקצועית במתבנן וכגיאוגרפ, אני יכול לאבחן שבתקופה זו התקיים עיבוד אינטנסיבי המבasa את רובן של החלקות בא-עראקיים (יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 13).

מה קבע בית המשפט העליון?

"המערערים לא הציגו כל ראייה אובייקטיבית המUIDה על כך שששפחותם עיבדה את החלקות שבמחלקות לפני שנת 1945. בחומר מצין פרופ' יפתחאל איבנו סטמרק בוחות דעתו על ראייה אובייקטיבית בלבד המלמדת על שונות מהם עולה באופן בליל כי קרייקעות בנגב עובדו על ידי שבטים בדואים וכן על מקורות מהם עולה כי החלקות הנדונות מצויות באזוריים אשר בהם נהג שבט אלעוקבי לנדוד (עמוד 51).

מניתוח הראות המפורט לעיל עולה כי פרופ' יפתחאל איבנו סטמרק בוחות דעתו על ראייה אובייקטיבית בלבד המלמדת על כך שהחלוקות עובדו על ידי משפחת המערערים לפני שנת 1945. ואולם, גם אם אנית ל佗ות המערערים כי הקובלות, רישומי המס, צילומי האויר ויתר העדויות והמסמכים שהוצעו יש בהן כדי להוכיח עיבוד של החלקות בשנים אלה ואחרות, אין די בכך לצורך קיום התנאי של עיבוד רציף ואפקטיבי קודם 1921, ונדרש לצורך רכישת זכויות באדמות מוואת (עמוד 53).

אף אם נניח ל佗ות המערערים שבט אלעוקבי אכן תינגד באזר החקיקות במשך שנים רבות, אין בעובדה זו כדי להקנות לו זכויות בחלוקת אלה מכוח התיישבות. אסמכתה לכך ניתן למצוא בפסק דין של בית המשפט העליון המנדורי שם נקבע באופן מפורש כי אורח החיים הבדואי במסגרתו נוהגים לנדוד שבטי הבדואים בתא שעה מסוים בהתאם לעונות השנה, איבנו מקנה זכויות מכוח התיישבות (עמוד 34).

זכויות מכוון דין היושר

לאחר פירוט הטענות בעלות האופי המשפטי, ניסו התובעים להסתמך על טענות הומניות-מוסריות. ראשית טענו התובעים כי יש להקנות למשחת אל עוקבי את איזור אל-עראקיב מכח 'דין היושר'. פקודת דין היושר נקבעה על ידי הבריטים בשנת 1922, ונוגuda להבריע במקרים שלגביהם אין הוראה חוקית ברורה, או ברור כי הצד עומד לצידו של צד אחד, אך הוא איננו יכול להוכיח זאת – וזאת על מנת להגשים את רוח החוק.'

התובעים ביקשו לקבל את אדמות אל עראקיב, למרות שנחלו בישלון חרוץ בנעל ההובחות, תוך התעלמות מכח שפקודת המקראות הבריטית משנת 1921-1920 קבעה כי עסקת מקראין ורישומן קיבל תוקף רק בהסכמה שלשלונות ובאישור מפורש לכל עסקה. חוק המקראין הישראלי משנת 1969, שלל מפורשות את השימוש בדין היושר' בסוגיות מקראין. בית המשפט הבahir כי זכות זו לא יכולה להינתן במצב הסותר לחולין את הוראות החוק.

מה טען הנראטיב הבודאי?

"סעיף 44 לפకודת ההסדר קובע, כי "בית המשפט ידון לפי דין המקראין שהם בתוקף בשעת הדיון, ויתחשב בזכויות למקראין הן לפי הדין והן לפי היושר". בהתאם לסעיף זה יטענו התובעים כי כל דין היושר אשר בוטלו בחיקית המקראין הישראליית, ממשיכים לחול בהליך הסדר, ולדבר ייש שמעות רבה בשמודבר בקביעת זכויות על פי שימוש וחזקת רבת שנים, כפי שהמצב במרקם לפניינו" (סבירומים מטעם התובעים בבית המשפט המחווי, עמוד 4).

ומה קבע בית המשפט העליון?

"המערערים לא תבעו פיצוי או קרקע חלופית מכוח חוק הרכישה, אך משכנעו כי החלקות הופקוו בדיון בשנת 1954, טענת המערערים לזכויות דין היושר גם אם התקבל, יש בה לבלי היותר כדי להוציא למסקנה כי המערערים זכאים לפיצוי או לקרקע חלופית מכוח חוק הרכישה בגין הפקעת החלקות" (עמוד 57).

"אלא שטענת המערערים לרכישת זכויות מכוח דין היושר אינה יכולה לעמוד. בכך שיפורט לעיל, נועדו דין היושר להגשים את רוח החוק ולהביא לתוכאה צודקת במקרים שבהם קיימת לאקונה או תקליה חיקיתית אחרת. ואולם זכות שביוושר אינה נולדה יש מאין והוא איינה כמה מקום שבו הזכות הנטענת עומדת בסתריה להוראה מפורשת שבחוק. בהינתן הוראותיה של 'פקודת המוואת' והוראות חוק המקראות העות'מאני, עליון מענדנו בהרבה לעיל, לפיהן נשלהת זכותם הנטענת של המערערים לבעלות בחלוקת, לא כמו שהם זכוט בדין היושר" (עמוד 58).

זכויות מכוון הדין הבינלאומי על 'ילדים'

טענה הומנית-מוסרית נוספת בבקשתה לקבל זכויות בקשר לכך מכח הכרזת האו"ם בדבר 'זכויות הילדים', שביקשה לקבוע את זכויותיהם הקיבוציות של קבוצות אתניות שחיו בארץות שונות דורות רבים לפני פניהן של המדינות המודרניות, כגון האבורג'ינים והאיןדיינים. למרות חוסר ההסכמה הבינלאומית לגביוס נסחה מוסכמת להגדלת הילדים, הפרטורים המרכזים להגדלת הילדים שזכו להבראה בלילית, דרשו 'ריבונות טרום-קולוניאלית' – ריבונות טריוטוריאלית של הילדים, קודם הגעתה של מדינה מפותחת שתפסה בעלות על האזור, וכי ישיבתם במקום יהיה "מיימים ימימה" הכוללת היסטוריה של אלפי שנים.

ברם, החקיקה בישראל אינה מבירה בזכויות מכח ילידות. ומעבר לכך, אין חולק על כך כי הבודאים נזדים בNEGATIF מה מאות שנים לכל יותר, ללא כל אחיזה ריבונית. יתרה מכך, התובעים עצם הצהירו (חוות דעת יפתחאל, עמוד 11) כי משפחאת אלעוקבי הגיעו לארץ מערב הסעודית רק במאה ה-18, בשעה שהשליט העות'מאני כבר שלט בארץ. בית המשפט דחה גם את הטענה זו.

מה טען הנראטיב הבודאי?

הערבים הבודאים בNEGATIF, עליהם נמנית משפחת אל-עוקבי, מהווים עם יליד (Indigenous people). המוסדות הבינלאומיים התייחסו בעשוריים האחרונים ביחס נחרצאות למתן הגנה על קהילות ילדים, ואכן בשנת 2007 התקבלה ברוב עズם הכרזת האו"ם בדבר זכויותיהם של עמים ילידים... גישת 'צדκ המערבי' גורסת שבמעבר בין מושרים, יש לשמר בכל האפשר על זכויות האדם והקנין אשר חלו במסטר הקודם... ניתן וראו לומר שההתקפות בDIRA הבינלאומית, ובראשם הכרזת האומות המאוחדות, מצביעות על הצורך והאפשרות להכיר בבעלויות המוסורת של הבודאים בקשרם לפני פניהן לפני 1948, זאת ללא רישום פורמלי לפי הדין הקיים בפרשנותו הנוכחית (יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 16-17).

מה קבע בית המשפט העליון?

"בכל הנוגע לדין הבינלאומי הhabitual בטעין זכויות עמים ילידים, מדינת ישראל לא הצטרפה להכרזת העצרת הכללית של האומות המאוחדות בדבר זכויות עמים ילידים משנת 2007 אליה הפנו המעראים ולא אימצה אותה בחקיקה ישראלית פנימית. מכל מקום, אין בהכרזה זו כדי להוועיל למעראים שכון הכרזות של העצרת הכללית של האומות המאוחדות אין להן תוקף מחייב. המעראים לא הפנו לאמנה ביןלאומית או להסכם ביןלאומי המכירים בזכויות עמים ילידים ומילא לא טען כי מדינת ישראל אימצה אמנה או הסכם כזה. כמו כן, לא הוצגה כל ראייה לכך שמשאלת המנדט או האימפריה העות'מאנית הכירו בזכויות מכוון ילדים או אימצו בדברי حقיקה נורמות ביןלאומיות, בכלל שהיו באלה, בשנים הרלבנטיות".

"פסק הדין האוסטרלי הכיר בזכויות קיבוציות של שבט ילידי אדמתו ואילו בענייננו תובעים המעראים את החלוקה לעצם ופוענים לבעלויות פרטיות בהן גם מטעם זה אין הנדון דומה לראייה. נוכחות מסקנה זו אין צורך להידרש לטענות שונות שהעלו הצדדים בשאלת האם הבודאים עוניים למונח "ילדים" אם לאו" (עמוד 5).

זכויות מבחן חוקי היסוד

בדומה לטענת 'דיני היושר' שדחה בית המשפט, בבקשת טענה נוספת, להגנות למשפחה אל עוקבי את אייזור אל-עיראקיב, באמצעות פרשנות מרחbat במיוחד ל'חוקי היסוד' של מדינת ישראל. חוק יסוד 'בבodium האדם וחירותו' עיגן בחקיקה את זכויות האדם, ושמירה על חייו, בבודו ורכשו על פי עקרונות חוקתיים של שוויון והגנה. התובעים ביקשו לפרש את חיקיקת החקיקות העות'מאנית והמנטורית שקדמה לחוק המקראיין ברוח חוקי היסוד, ודרשו להכיר בזכויותיהם בקרע ברוח עקרונות אלו.

מה טען הנראטיב הבודאי?

לפי הבנתי תפקידו של המשפט הוא עשיית צדק במסגרת החוק הקיים. צדק הוא גם מונח בסיסי בתרבות היהודית, עליה נלחמו יהודים במשך דורות... למייטב ידיעתי חוקי המדינה מהאפשרם הכרה בקשר ההיסטורי והרגשי אמץ בין משפחתי אל-עוקבי לאדמותיה אוthon ירצה בדיון מדורתי הקודמים, ועליהן ישבה מדור דורות. השבת האדמות למשפחתי אל-עוקבי לא תפגע באיש. אם ימצא בית המשפט דרך להשיב למשפחתי את אדמותיה, הוא יעשה צדק שאין בסיסי ממנו (פרופסור אורן יפתחאל, חוות דעת 1, עמוד 33).

בית המשפט העליון (עמוד 35-36):

טענתם של המערערים לפיה יש לפרש את החקיקה העות'מאנית והמנטורית ברוח חוקי היסוד לوكה בכלליות והזכויות שטבקשים לעצם המערערים מתוקף טענה זו אין מתיחסות עם ההוראות המפורשות הרלבנטיות לעניינינו באותה חקיקה, עליהם עמדנו בהרחבה לעיל. פרשנות ברוח חוקי היסוד אינה גוסחת קسم היכולת לייצר זכויות יש מאין. אין בכךם של חוקי היסוד להכרין על חקיקה עות'מאנית ומנטורית מפורשת בעניינוי קראעות באופן המolid זכויות קנייניות יש מאין.

סוף דבר

'סתימת הגולל' המשפטית על סאגת אל עראקיים שהפכה למקורה בוחן ונמשכה שנים ארוכות, מומחשת היטב בדברי הסיכום של השופטים לפסק הדין:

השופטת אסתר חיוט:

בשל כל הטעמים המפורטים לעיל, אציע לחבר לדחות את טענות המעוררים בכל הנוגע לדוביות שרכשו בחלוקת זדאת בין מכוח הדין הבודאי המסורתית, בין על פי חיקיקת הקרקעות העות'מאנית והמנדרטורית, או על פי דיני היושר, הדין הבינלאומי וחוקי היסוד... נוכח מסקנות אלה אין המעוררים זכאים על פי חוק הרכישה לפיזי או לקרקע חלופית בגין הפקעת החלקות כאמור.

השופט סלום ג'ובראן:

אני מסכימ לפסק דין היסודי של חברתי השופט חיוט, וכן מצטרף בחום לкриיאת למציאת פתרון לסוגיות זכויותיהם של שבטי הבודאים באדמות הנגב. מן הרואוי כי המדינה תפעל בהקדם למציאת דרך שבה ניתן להסדיר את זכויותיהם באופן אדמתוני.

המשנה לבשיהה, השופט אליקים רובינשטיין:

"מצטרף אני לחוות דעתה המקיפה והמלאפת של חברתי השופט חיוט... הסוגיות העולות בפסק דין ודוגמתן הן מן המורכבות ביחס מדינת ישראל עם הבודאים בנגב, וראשתן עוד בטרם קום המדינה, והמצב המשפטי שתיארה חברתי, דבר דבר על אופניו, טבול מורכבות אלה. שותף אני למסקנותיה וגם לצורך בפתרונאות, ובידוע עשתה המדינה, בעידנו ולפנינו, מאצים מסוימים שונים, שהתקדמו בהקמת עיריות בבדואיות ובדרכיהם נסיפות, אך לא נשלמו".

סוגיות טענות הבעלות של הבודאים בנגב היא מבני הנגף המשמעותיות ביותר העומדות בפני ממשלota ישראל בובאן לטפל בקיומה של האוכלוסייה הבודאית בנגב לסטודנטים רואים למדינה מתוקנת במאה ה-21. במהלך עשרות השנים האחרונות נמנעו ממשלה ישראל מהתמודדות ישירה עם סוגיות הבעלות תוך שכלה משaira את הטיפול בתפקיד האדמה הלוות לו זו שאחריה.

מלחמת ההתחשה המשפטית שנוהלים ארגוני השמאל ואחוזים בודדים מכל הבודאים נגד מדינת ישראל, מונעת בבר שניים ארוכות את קידומן של תכניות לאומיות לפיתוח הנגב לרוחות כלל תושביו. שביי המערבה הדזו הם תושבי הנגב בלבד, ובראשם מרבית האוכלוסייה הבודאית המוחלשת בכלל אינם צד בסבוך.

אין ספק כי קביעותיו הנחרצות של בית המשפט בפרשיות אל-עראקיים צרוכות להוות ذرز לקידום הלייביים המשפטיים לבירור מעמדם המשפטי של האדמות בנגב תוך רישום הבעלות בקרקעות אלו על שם בעלייה החוקיים (בהתאם לחוקי מדינת ישראל ולא בהתאם לנראטיב הבודאי). בכך ניתן יהיה להסיר מעל סדר היום את סוגיות הבעלות באדמות הנגב, ולאפשר את קידום הליבי הסדרת ההתיישבות הבודאית בנגב לרוחות הנגב ומדינת ישראל בולה.

ת . ד . 4 4 4 3 9
יְרוֹשָׁלַיִם 9144302

טל. 02-6560303
פקס. 02-6560363

office@regavim.org

www.regavim.org